

УДК 658.51

Н. М. Шмиголь

доктор економічних наук, професор

В. Ю. Цокур

Запорізький національний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

У статті представлено погляди різних учених на поняття “організаційно-економічний механізм управління”. Запропоновано під організаційно-економічними методами управління підприємством розуміти сукупність організаційних та економічних засобів впливу суб’єкта управління на керований об’єкт з метою досягнення бажаних станів об’єкта управління за допомогою вироблення ефективних управлінських рішень. Наголошено, що при формуванні організаційно-економічного механізму управління підприємством необхідно суттєву увагу приділити розробці концепції, яка повинна враховувати цілі, завдання, принципи, суб’єктів, об’єкти, методи, засоби та форми реалізації механізму. Зазначено, що важливим кроком у використанні організаційно-економічних методів управління є розширення сфери застосування інформаційних технологій. З метою підвищення ефективності застосування організаційно-економічних методів на підприємствах запропоновано використовувати такі види інформаційних систем: системи прийняття управлінських рішень – для інформаційної підтримки управлінських рішень, інтеграції інформації різного типу; системи планування ресурсів підприємства – для підвищення довіри інвесторів шляхом формування максимальної прозорості бізнесу, організації ефективного планування фінансової та господарської діяльності; системи електронного документообігу – для здійснення інформаційних комунікацій всередині організації.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, методи управління, інформаційні системи, інформаційні технології.

I. Вступ

Сучасний розвиток інформаційних технологій рухається шляхом забезпечення пріоритетних напрямів науково-технічного розвитку та пов’язаних з ними ключових технологій. У цих умовах функціонування жодного підприємства не може обходитися без використання різноманітних інформаційних систем, тому що інформаційні ресурси стають таким же важливим економічним фактором, як і капітал, людські ресурси, нематеріальні активи.

У процесі функціонування підприємства формуються джерела інформації, вона накопичується, аналізується, виділяється найбільш актуальна і на основі неї розробляються плани розвитку. Сучасному бізнесу необхідний новий підхід, який би спростив планування і дав змогу більш оперативно і гнучко розробляти стратегії управління. Цей процес повинен допомагати підприємствам швидко вирішувати завдання, які виникають, підвищувати конкурентоспроможність продукції в умовах швидкоплинного середовища. Таким чином, однією з основних умов стабільного функціонування і розвитку підприємства на ринку стає вдосконалення процедур організаційно-економічного управління та ефективне застосування засобів

сучасних інформаційних технологій для їх використання.

II. Постановка завдання

Теоретико-методологічні, методичні питання, пов’язані з організаційно-економічними механізмами регулювання діяльності підприємств, розглядали такі українські й зарубіжні автори, як: І. Х. Ансофф, М. Г. Грещак, О. С. Коцюба, Дж. К. Лаффа, А. А. Садков, Г. С. Сеялова, В. К. Склярченко та ін. Але теоретичні положення та формалізація організаційно-економічних методів управління підприємствами з наданням певних рекомендацій щодо найбільш ефективного використання таких методів за умов застосування сучасних інформаційних технологій потребує подальших досліджень, тому і стало метою цієї статті. Для досягнення мети передбачається вирішення таких завдань:

1. Визначити сутність і зміст системи управління підприємством.
2. Визначити поняття та структуру організаційно-економічних методів управління.
3. Показати, за допомогою використання яких сучасних технологій можливе максимально ефективно використання цих методів управління підприємством на практиці.

III. Результати

Сучасне підприємство є сукупністю комплексних, взаємопов'язаних соціально-економічних систем, які функціонують в умовах безперервно змінюваного зовнішнього середовища, яке, з одного боку, можна розглядати як постійне джерело загроз для компанії, а з іншого – як джерело можливостей для її розвитку. У цих умовах ті стабільні правила, процедури та методи, що зарекомендували себе з позитивного боку в минулому, перестають відповідати поточним умовам розвитку підприємства, що змушує до пошуку нових підходів до організаційного розвитку. Отже, на перший план виходять питання підвищення ефективності діяльності підприємства.

Перед українськими підприємствами постає проблема розробки та впровадження дієвих механізмів управління ефективністю залежно від впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, стратегічних цілей. Одним із них є організаційно-економічний механізм, мета якого – оптимізація організаційного управління підприємством для забезпечення максимальної економічної ефективності його діяльності в межах конкретної сфери діяльності, тобто досягнення максимальної різниці між доходами і витратами.

Низка науковців по-різному визначають поняття організаційно-економічного механізму управління.

Організаційно-економічний механізм, на думку Т. В. Полозової та Ю. В. Овсяченко, забезпечує функціонування і дію всіх елементів організаційно-економічної системи, а також організацію взаємодії між цими елементами для досягнення поставленої мети [3].

Л. В. Транченко стверджує, що “під організаційно-економічним механізмом управління... варто розуміти систему організації й управління, що включає певну сукупність взаємопов'язаних організаційно-правових, економічних та мотиваційних методів, які мають специфічні особливості у конкретних умовах суспільного виробництва. Враховуючи ці особливості, суб'єкт управління, спираючись на економічні закони та застосовуючи економічні методи управління, узгоджує особисті інтереси з інтересами об'єкта управління (підприємства, цеху, бригади, окремого робітника)” [6].

Ю. Лисенко та П. Єгоров організаційно-економічний механізм визначають як “...систему формування цілей і стимулів, що дає змогу перетворювати в процесі трудової діяльності рух матеріальних і духовних потреб членів суспільства на рух засобів виробництва та його кінцевих результатів, спрямованих на задоволення платоспроможного попиту споживачів” [2].

На думку О. П. Актьолової, організаційно-економічний механізм управління ефектив-

ністю підприємницьких структур можна розглядати в широкому і вузькому сенсі. У широкому сенсі – це форма організації взаємодії учасників ринку, структур і відділів підприємства, внутрішніх бізнес-процесів, а також економічні методи і механізми забезпечення цієї взаємодії. У вузькому сенсі – це система організаційно-економічних заходів, що стосуються підвищення ефективності виробництва послуг, що означає наявність взаємопов'язаних організаційно-адміністративних та економічних заходів. Вибір організаційно-економічного механізму, його концепція залежать від обраних підприємством цілей, напрямів стратегічного розвитку [1].

Узагальнюючи вищесказане, під організаційно-економічними методами управління підприємством ми будемо розуміти сукупність організаційних та економічних засобів впливу суб'єкта управління (тобто органу або особи, яка здійснює управлінський вплив) на керований об'єкт з метою досягнення бажаних станів об'єкта управління за допомогою вироблення ефективних управлінських рішень.

Функції управління в системах організаційно-економічного управління можна класифікувати так:

- за етапами управління (прогнозування, планування, аналіз виробничо-господарської діяльності, аудит, бухгалтерський облік та ін.);
- за видами виробничо-господарської діяльності (основне виробництво, матеріально-технічне постачання, фінансування, допоміжне виробництво, транспорт, капітальне будівництво тощо);
- за рівнями управління – міністерство, корпорація, підприємство, цех тощо.

До елементів функцій управління належать:

- управління матеріальними ресурсами;
 - управління трудовими ресурсами;
 - управління фінансовими ресурсами тощо.
- Отже, при формуванні організаційно-економічного механізму управління, а також його основних елементів необхідно вирішити також і такі завдання: “визначити цілі, завдання та принципи механізму управління; визначити умови і чинники функціонування механізму управління; визначити суб'єктів механізму управління; сформувати об'єкти управління; розробити методи, способи й інструменти управління; визначити результат і розробити систему моніторингу результатів” [1].

Тому при формуванні організаційно-економічного механізму управління підприємством необхідно суттєву увагу приділити розробці концепції формування цього механізму, яка повинна враховувати цілі, завдання, принципи, суб'єктів, об'єкти, методи, засоби та форми його реалізації. На нашу думку, при розробці цієї концепції доцільно звернути увагу на концепцію, яка за-

пропонована Г. С. Сеяловою в монографії “Організаційно-економічний механізм управління підприємствами” [4], що включає принципи і методи організаційного управління, економічні та організаційні заходи, форми реалізації організаційно-економічного механізму та представлена на рис.

Важливим кроком у використанні організаційно-економічних методів управління є розширення сфери застосування інформаційних технологій.

Інформаційні технології у сфері організаційно-економічного управління, на думку Д. В. Тихоненко та Я. І. Шамлицького, наразі розвиваються за такими основними напря-

мами: “...активізація ролі фахівців управління (непрофесіоналів у галузі обчислювальної техніки) в підготовці і розв’язанні завдань економічного управління; вдосконалення систем інтелектуального інтерфейсу кінцевих користувачів різних рівнів; об’єднання інформаційно-обчислювальних ресурсів за допомогою обчислювальних мереж різних рівнів (від локальних обчислювальних мереж – ЛВС, які об’єднують користувачів у межах одного підрозділу організації, до глобальних); розробка комплексних заходів забезпечення захисту інформації (технічних, організаційних, програмних, правових тощо) від несанкціонованого доступу” [5].

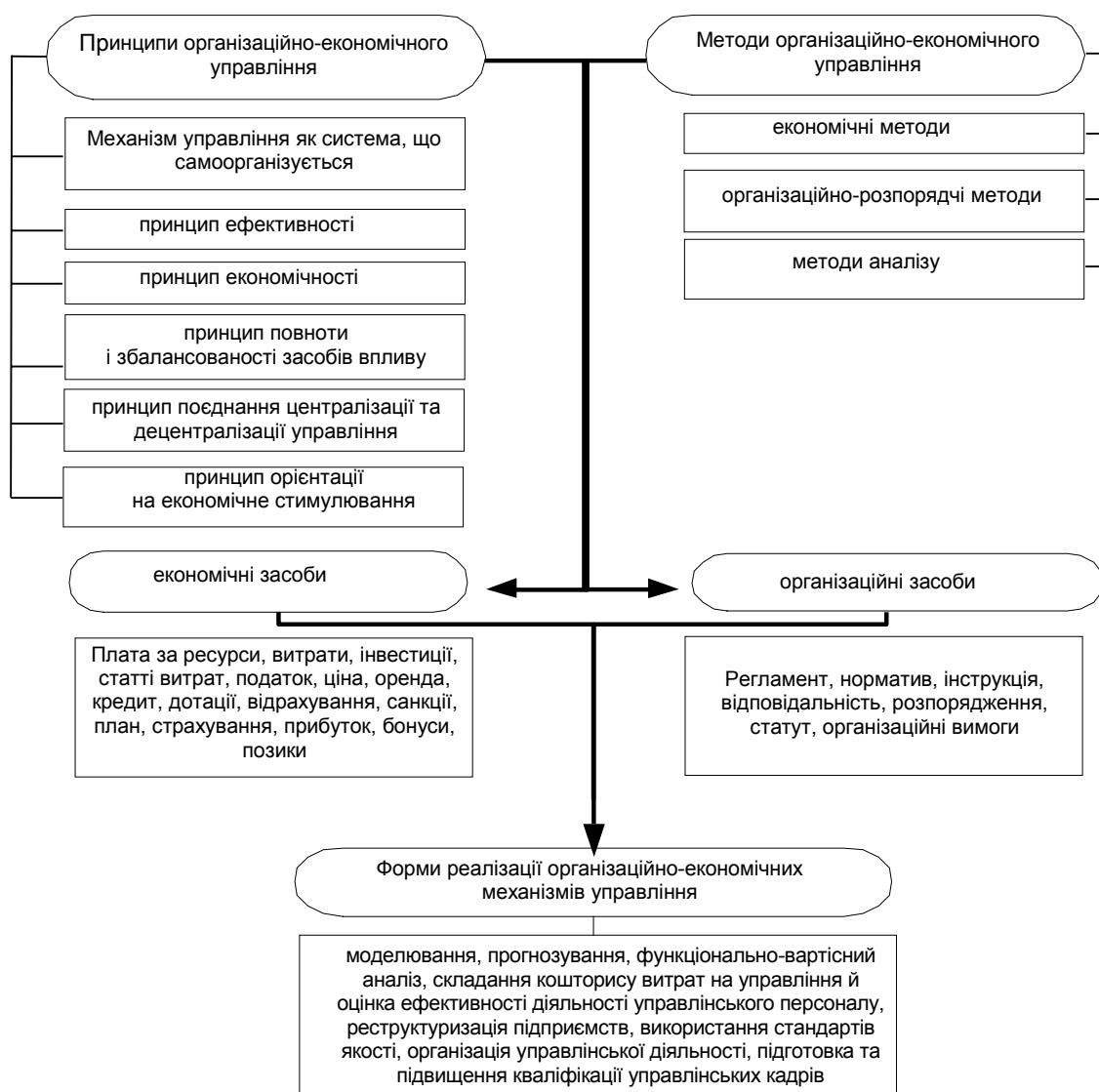

Рис. Концепція формування організаційно-економічного механізму управління [4]

З метою підвищення ефективності застосування організаційно-економічних методів на підприємствах, на нашу думку, доцільно використовувати такі види інформаційних систем:

1. Системи прийняття управлінських рішень (MIS – Management Information System)

(для інформаційної підтримки управлінських рішень; інтеграції інформації різного типу (наприклад, дані звітів або платіжні документи)).

2. Системи планування ресурсів підприємства (ERP – Enterprise Resource Planning) (для підвищення довіри інвесторів шля-

хом формування максимальної прозорості бізнесу; організації ефективного планування всієї фінансової та господарської діяльності; зниження ризиків і збільшення прибутку за рахунок оперативного прийняття рішень та їх точності).

3. Системи підтримки прийняття рішень (DSS – Decision Support System).
4. Системи електронного документообігу (EDMS – Electronic Document Management System) (для здійснення інформаційних комунікацій всередині організації та між організаціями; вивчення, пошуку, накопичення і генерування інформації (читання документів, підготовка звітів, листів, відповідей на листи, пошук необхідних даних, ведення архівів тощо).

IV. Висновки

В сучасних умовах інформаційні технології необхідно розглядати як основу для оптимізації бізнес-процесів підприємства та автоматизації складових їх бізнес-функцій, які є основою для вдосконалення процедур організаційно-економічного управління, ефективність якого є однією з основних умов стабільного функціонування і розвитку підприємства на ринку. При формуванні організаційно-економічного механізму управління підприємством з урахуванням інформаційних технологій необхідно суттєву увагу приділити розробці концепції, яка повинна враховувати в тому числі принципи і методи організаційного управління, економічні та організаційні заходи, форми реалізації організа-

ційно-економічного механізму. Крім того, для ефективної реалізації цього механізму потрібно використовувати системи: прийняття управлінських рішень, планування ресурсів підприємства, підтримки прийняття рішень, електронного документообігу тощо.

Список використаної літератури

1. Актёлова О. П., Чаплина А. Н. Формирование организационно-экономического механизма управления. URL: <http://conf.sfu-kras.ru/sites/mn2013/thesis/s070/s070-001.pdf>.
2. Лисенко Ю. Организационно-экономичный механизм управления предприятием. *Економіка України*. 1997. № 1. С. 86–87.
3. Полозова Т. В., Овсяченко Ю. В. Сутьность организационно-экономического механизма функционирования предприятий промышленности. URL: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=business_economic_science&id=6558&start.
4. Сеялова Г. С. Организационно-экономический механизм управления предприятиями: монография. Оренбург, 2006. 139 с.
5. Тихоненко Д. В., Шамлицкий Я. И. Современные информационные технологии и системы: учеб. пособ. / Сиб. гос. аэрокосмич. ун-т. Красноярск, 2011. 108 с.
6. Транченко Л. В., Баластрик Л. О. Проблеми удосконалення організаційно-економічного механізму управління підприємством: зб. наук. пр. Київ, 2005. С. 188–195.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2017.

Шмыголь Н. Н., Цокур В. Ю. Организационно-экономические методы управления предприятием с использованием информационных систем

В статье представлены взгляды различных ученых на понятие “организационно-экономический механизм управления”. Предложено под организационно-экономическими методами управления предприятием понимать совокупность организационных и экономических средств воздействия субъекта управления на управляемый объект с целью достижения желаемых состояний объекта управления посредством выработки эффективных управленческих решений. Отмечено, что при формировании организационно-экономического механизма управления предприятием необходимо существенное внимание уделить разработке концепции, которая должна учитывать цели, задачи, принципы, субъектов, объекты, методы, средства и формы реализации механизма. Отмечено, что важным шагом в использовании организационно-экономических методов управления является расширение сферы применения информационных технологий. С целью повышения эффективности применения организационно-экономических методов на предприятиях предложено использовать следующие виды информационных систем: системы принятия управленческих решений, системы планирования ресурсов предприятия, системы электронного документооборота.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, методы управления, информационные системы, информационные технологии.

Shmyhol N., Tsokur V. Organizational-Economic Methods of Business Management Using Information Systems

The article presents the views of various scientists on the concept of “organizational and economic management mechanism”. It is suggested that the organizational and economic methods of enterprise management are the aggregate of organizational and economic influence of subject on a managed object to achieve the desired states of a management object through the development of effective management decisions.

It is noted that an important step in the use of organizational and economic management methods is the expansion of the scope of information technology methods application.

In order to increase the effectiveness of the application of organizational and economic methods at enterprises, it is proposed to use the following types of information systems: System of making managerial decisions – for information support of management decisions, integration of information of various types; Enterprise resource planning systems – to increase investor confidence by creating maximum business transparency, organizing effective financial and business planning; Electronic document management systems for the implementation of information communications within the organization.

Key words: *organizational and economic mechanism, management methods, information systems, information technologies.*